

Załącznik do
Uchwały Nr XXXVIII/323/21
Rady Miejskiej w Brzostku
z dnia 16 listopada 2021r.

*‘’ PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY
W RODZINIE
W GMINIE BRZOSTEK NA LATA 2022-2024 ‘’*

Brzostek, listopad 2021r.

Wstęp

Przemoc w rodzinie ma swój szczególny wymiar, ponieważ to rodzina powinna swym członkom zagwarantować bezpieczny i harmonijny rozwój kształtujący osobowość człowieka, jego system norm i wartości. Tradycje, zwyczaje rodzinne mają wpływ nie tylko na model życia rodzinnego, ale przenoszą się na relacje i funkcjonowanie człowieka na innych płaszczyznach życia społecznego. Zjawisko przemocy w rodzinie definiowane jest jako jednorazowe, albo powtarzające się umyślne działania lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób w rodzinie, w szczególności narażające je na niebezpieczeństwo utraty zdrowia, życia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym, lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Przemoc w rodzinie dotyka ludzi niezależnie od miejsca zamieszkania i statusu społecznego. Istotne jest przez to dążenie do wprowadzenia uniwersalnego standardu wsparcia osób doświadczających przemocy adekwatnego do warunków zmieniającej się rzeczywistości społecznej. Przemoc w rodzinie stanowi poważny problem społeczny, wobec którego oczekuje się tworzenia specjalistycznej sieci wsparcia, realizowanej przez profesjonalistów: pracowników socjalnych, pedagogów, psychologów, kuratorów, policjantów, lekarzy i innych w ramach współpracy międzyinstytucjonalnej.

Zjawisko przemocy dotykające społeczność lokalną jest ściśle powiązane z innymi obszarami problemów społecznych, dlatego ich rozwiązanie powinno być wspólnym interesem uzupełniających się działań specjalistów, instytucji i organizacji, m.in. placówek opiekuńczo-wychowawczych, służby zdrowia, pomocy społecznej, instytucji porządku publicznego, organizacji pozarządowych. Każda z nich ma do czynienia z innym aspektem tego zjawiska, jednak działając osobno nie prowadzi do zwiększenia jakości wsparcia społecznego w obszarze przemocy wewnątrzrodzinnej. Zintegrowanie wszelkich zasobów jednostek i organizacji do realizacji działań daje szansę stworzenia jednolitej strategii wsparcia oraz zdecydowanego podniesienia skuteczności udzielanej pomocy.

Podstawę prawną opracowania i realizacji Programu stanowi , m.in.:

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej.
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011r. w sprawie procedury ‘ Niebieskie Karty ‘ oraz ‘ wzorów formularzy ‘ Niebieskie Karty ‘.

4. Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi .
5. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny.
6. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks postępowania karnego.
7. Ustawa z dnia 29 lipca 20015. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Użyte skróty:

ZI - Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Brzostek

GKRPA- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Brzostek

MGOPS – Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzostku

KP-Komisariat Policji w Brzostku

NGZOZ – Niepubliczny Gminny zakład Opieki Zdrowotnej w Brzostku

I CHARAKTERYSTKA ZJAWISKA PRZEMOCY

Powołując się na definicję prof. dr hab. Jerzego Mellibrudy przemocą domową określa się ‘’ każde działanie lub rażące zaniedbanie dokonane przez jednego z członków rodziny przeciwko pozostałym, wykorzystujące istniejącą lub stworzoną przez te okoliczności przewagę siły lub władzy i powodujące u ich ofiar szkody, lub cierpienia, godzące w ich prawa lub dobra osobiste, a w szczególności w ich życie lub zdrowie fizyczne, bądź psychiczne’’.

Przemocą jest wszystko to, co czynione jest z myślą o zranieniu drugiego człowieka, lub wyrządzeniu mu krzywdy. Wyróżnia się następujące rodzaje przemocy:

Przemoc fizyczna – każde agresywne zachowanie skierowane przeciwko ciału ofiary, mogące prowadzić do bólu, lub obrażeń fizycznych (m.in. popychanie, obezwładnianie, szarpanie, policzkowanie, uderzanie pięścią, kopanie, duszenie, rzucanie przedmiotami, użycie broni).

Przemoc psychiczna – agresywne zachowania, które mają na ogół charakter poniżający, lub budzący poczucie zagrożenia i wywołujące emocjonalny ból lub cierpienie (m.in. wyśmiewanie, wyzywanie, krytyka, groźby, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi osobami).

Przemoc ekonomiczna – niszczenie czyjejs własności, uniemożliwienie dostępu do rodzinnych środków finansowych (np. odbieranie zarobionych pieniędzy, niezaspokajanie materialnych potrzeb rodziny, uniemożliwianie podjęcia pracy).

Przemoc seksualna – polega na zmuszaniu osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły, lub szantażu emocjonalnym.

Zaniedbanie – jest formą przemocy ekonomicznej i oznacza niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych jak i emocjonalnych.

II CHARAKTERYSTYKA DEMOGRAFICZNA I SPOŁECZNA GMINY BRZOSTEK ORAZ DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY NA TERENIE GMINY

Gminę Brzostek na dzień 31.12.2020 r. zamieszkiwało **13 069** osób. Ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało w 2020 r. **1 195** osób, tj. ponad **9%** całej społeczności lokalnej. W latach 2018-2020 wartość ta przyjęła tendencję spadkową. W roku 2020 Ośrodek obsługiwał o 377 rodzin mniej niż w roku 2018 (Tabela 1).

Tabela 1. Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy Ośrodka w latach 2018 – 2020

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba rodzin	785	528	408
Liczba osób w rodzinach	2 591	1 619	1 195

Źródło: opracowanie własne

W 2020r. najwięcej rodzin skorzystało ze wsparcia Ośrodka z powodu ubóstwa, niepełnosprawności oraz długotrwałej choroby. Na przestrzeni lat systematycznie wzrasta liczba osób korzystających z pomocy z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby i niepełnosprawności. Szczegółowe dane dotyczące powodów przyznawania świadczeń przedstawia Tabela 2.

Tabela 2. Główne powody ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej

Rodzaj dysfunkcji	Liczba rodzin 2018 r.	Liczba rodzin 2019 r.	Liczba rodzin 2020 r.
Ubóstwo	525	299	252
Bezrobocie	443	142	106
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	186	98	50
Alkoholizm	29	23	19
Przemoc w rodzinie	11	8	2
Długotrwała lub ciężka choroba	298	294	208
Niepełnosprawność	179	168	152

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z dokonanej analizy prowadzonych postępowań w ramach procedury " Niebieskie Karty " w 2018 r. liczba formularzy " Niebieska Karta – A" wszczynających procedurę wyniosła 32, w 2019r. – 44, natomiast w 2020r. – 39.

W bieżącym roku przeprowadzono wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów badania ankietowe nt. problemów społecznych występujących na terenie gminy.

W ankiecie został poruszony także problem przemocy w rodzinie. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, **8%** dorosłych respondentów stwierdziło, że ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie, natomiast **36%** respondentów podejrzewa, że osoby z jej otoczenia są ofiarami przemocy. Pozostałe **56%** ankietowanych odpowiedziało, iż nie zna takiej osoby. Ponad **90%** respondentów stwierdziło, że zdecydowanie prawdziwe, lub raczej prawdziwe jest twierdzenie, iż przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol. Co ciekawe, **ponad 94%** ankietowanych stwierdziła, iż twierdzenie : przemoc zdarza się tylko w rodzinach z tzw. " marginesu społecznego " jest raczej nieprawdziwe, bądź zdecydowanie nieprawdziwe. Ponadto łącznie **75%** mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że ofiarą przemocy może stać się zarówno kobieta jak i mężczyzna. Szczegółowe wyniki oddanych odpowiedzi obrazuje Tabela 3.

Tabela 3. Odpowiedzi respondentów nt. opinii dotyczących zjawiska przemocy

Twierdzenie	Zdecydowanie prawdziwe	Raczej prawdziwe	Raczej nieprawdziwe	Zdecydowanie nieprawdziwe
Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol	47%	45%	4%	4%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego	3%	3%	64%	30%
Ofiarą przemocy w rodzinie może być zarówno kobieta jak i mężczyzna	45%	30%	20%	5%
Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać	3%	4%	49%	44%
Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary	2%	3%	35%	60%
Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych	13%	5%	36%	46%

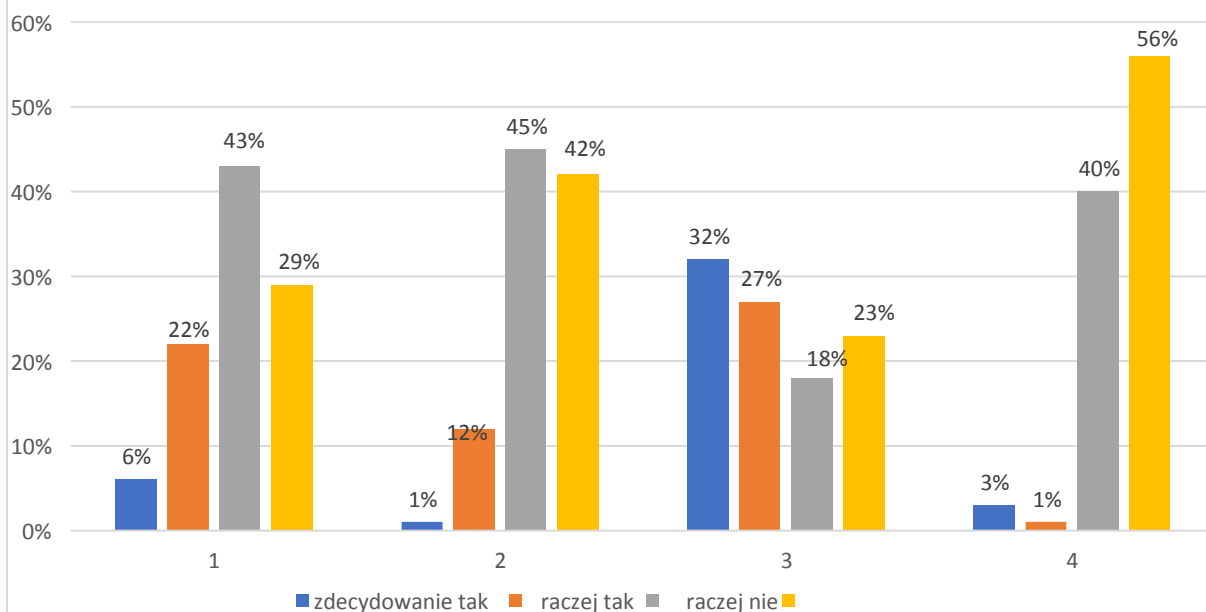
Źródło: *“Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych – Gmina Brzostek”, 2021r.*

Z udzielonych odpowiedzi wynika, iż wiedza ogólna mieszkańców Gminy na temat faktów i mitów związanych ze zjawiskiem przemocy domowej jest na stosunkowo wysokim poziomie. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, iż tylko nieco ponad 40% dorosłych mieszkańców posiada wiedzę o tym, do jakich podmiotów i instytucji może zwrócić się osoba doznająca przemocy w rodzinie.

W trakcie badania ankietowego dorośli respondenci odpowiadali także na pytania dotyczące ich przekonań w kwestii sposobu wychowywania dzieci. Udzielone odpowiedzi pozwalają sądzić, że większość badanych nie przejawia postaw wychowawczych, które są charakterystyczne dla tzw. *“konserwatywnego”* wychowania.

Stwierdzenie: *“Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa”* spotkało się z negacją 72% ankietowanych. Wszystkie udzielone w tym obszarze odpowiedzi obrazuje poniższy wykres.

Przekonania dotyczące wychowania

1 - Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa.

2 - Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek.

3 - Stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem.

Źródło: „Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych – Gmina Brzostek”, 2021r

III ZASOBY GMINY

Na terenie Gminy Brzostek funkcjonują podmioty, które w swych kompetencjach posiadają również zadania dotyczące rozwiązywania problemów wynikających z występowania przemocy w rodzinie. Obrazuje to Tabela 4.

Tabela 4. Podmioty realizujące na terenie gminy Brzostek działania na rzecz dziecka i rodziny

L.p	Nazwa podmiotu	Rodzaj prowadzonej działalności
1	Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzostku	Realizowanie działań profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, praca socjalna, pomoc finansowa i rzeczowa świadczona rodzinom w ramach ustawy o pomocy społecznej, dożywianie dzieci w szkołach, wsparcie asystenta rodziny
2	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu, a w szczególności zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla takich osób
3	Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	Podejmowanie działań związanych z realizacją zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w tym realizacja procedury "Niebieskie Karty"
4	Placówki opieki zdrowotnej	Działalność w zakresie profilaktyki i opieki zdrowotnej
5	Szkoły i przedszkola z terenu Gminy Brzostek	Działalność edukacyjno – wychowawcza, wsparcie psychologiczne i pedagogiczne dla dzieci i rodziców.
6	Komisariat Policji w Brzostku	Podejmowanie działań w ramach procedury "Niebieskie Karty"

Źródło: opracowanie własne

IV ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagrożeń, a także mocnych i słabych stron w kontekście przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

MOCNE STRONY:

1. Identyfikacja problemów społecznych, z jakimi borykają się rodziny w Gminie Brzostek.
2. Zaangażowana kadra pomocy społecznej z odpowiednią wiedzą, kwalifikacjami i doświadczeniem.
3. Wsparcie psychologiczne i prawne dla rodzin, w których występuje zjawisko przemocy domowej.
4. Poparcie realizowanych przez Ośrodek działań i dobra współpraca z samorządem gminnym.
5. Zapewnienie przedstawicielom instytucji i służb działających na rzecz rodziny borykającej się z problemem przemocy możliwości podnoszenia swojej wiedzy i umiejętności.
6. Realizacja zadań przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
7. Działalność Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która pracuje z osobami uzależnionymi, będącymi równocześnie często sprawcami przemocy w rodzinie.

SŁABE STRONY:

1. Powszechne przekonanie wśród społeczności lokalnej oraz wielu instytucji, że działania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na poziomie gminy powinien realizować wyłącznie ośrodek pomocy społecznej.
2. Niedostateczne wykorzystywanie przez organy ścigania oraz wymiar sprawiedliwości istniejących przepisów dot. m.in. odpowiedzialności karnej sprawcy przemocy domowej.
3. Nadal stosunkowo wysoka liczba przypadków przemocy w rodzinie.
4. Brak środków przymusu do udziału sprawców przemocy w zajęciach

korekcyjno-edukacyjnych.

5. Zbyt niska świadomość mieszkańców Gminy Brzostek na temat funkcjonujących podmiotów i instytucji w obszarze pomocy osobom doznającym przemocy domowej.

SZANSE:

1. Rosnąca świadomość społeczna w zakresie problematyki przemocy w rodzinie.
2. Wzrost liczby profesjonalistów zajmujących się pomocą osobom i rodzinom z problemem przemocy.
3. Dostęp do szkoleń o charakterze interdyscyplinarnym.
4. Współpraca służb i instytucji w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym w ramach działań interwencyjnych – procedura ‘‘Niebieskie Karty’’.

ZAGROŻENIA:

1. Ryzyko wtórnej wiktyimizacji osób doznających przemocy w rodzinie.
2. Obniżenie poziomu skuteczności działań w zakresie niwelowania długotrwałych skutków przemocy w rodzinie i trwałego jej powstrzymania.
3. Zjawisko przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym.
4. Brak oferty specjalistycznej pomocy dla dzieci i młodzieży – ofiar przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym.
5. Niechęć do podejmowania terapii przez sprawców przemocy.
6. Niedostateczna wiedza przedstawicieli instytucji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie o wzajemnych kompetencjach.
7. Nieskuteczność motywowania osób stosujących przemoc w rodzinie do udziału w programach korekcyjno – edukacyjnych.
8. Wykorzystywanie procedury ‘‘ Niebieskie Karty’’ w sprawach rodzinnych, rozwodowych, alimentacyjnych, podziału majątku, itp.
9. Trudności w stosowaniu procedury ‘‘ Niebieskie Karty’’ w związku z niedoprecyzowanymi zapisami rozporządzenia regulującego tą procedurę.

V CELE I ZADANIA REALIZOWANE W RAMACH PROGRAMU

Głównym celem Programu jest przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie w Gminie Brzostek oraz ochrona osób doznających przemocy w rodzinie.

Cel szczegółowy 1: Systematyczne podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców Gminy Brzostek nt. zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy.

Działanie	Wskaźnik realizacji	Realizator	Termin realizacji
Prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnej na temat zjawiska przemocy	liczba i rodzaj zrealizowanych inicjatyw przy założeniu, że w każdym roku realizacji Programu zostanie zrealizowana co najmniej 1 inicjatywa w tym zakresie	MGOPS, GKRPA, placówki oświatowe, KP	lata 2022-2024
Zorganizowanie spotkań wywiadowczych dla rodziców mających na celu zwiększenie ich świadomości nt. negatywnych następstw stosowania przemocy w rodzinie procesie wychowania	liczba zorganizowanych spotkań wywiadowczych oraz liczba uczestników tych spotkań przy założeniu, że w każdym roku realizacji Programu odbędzie się co najmniej 1 spotkanie	placówki oświatowe, MGOPS	lata 2022-2024

Cel szczegółowy 2: Rozwijanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy

Działanie	Wskaźnik realizacji	Realizator	Termin realizacji
Szkolenia dla kadry pedagogicznej oraz pracowników innych instytucji zajmujących się działaniem w obszarze przemocy domowej	liczba przeprowadzonych szkoleń oraz liczba uczestników szkoleń przy założeniu, że w każdym roku realizacji Programu odbędzie się co najmniej 1 szkolenie	placówki oświatowe, MGOPS, ZI	lata 2022-2024
Realizacja zajęć i warsztatów integracyjnych w klasach mających na celu wzmacnianie więzi pomiędzy rówieśnikami, doskonalenie umiejętności radzenia sobie ze stresem, wzmacniania poczucia własnej wartości uczniów	liczba przeprowadzonych warsztatów oraz liczba uczestników przy założeniu, że w każdym roku realizacji Programu odbędą się co najmniej 1 warsztaty/spotkanie	placówki oświatowe	lata 2022-2024
Realizacja programów profilaktycznych, warsztatów, spektakli, itp. adresowanych do dzieci oraz uczniów dotyczących problemu przemocy	liczba i rodzaj zrealizowanych inicjatyw oraz liczba uczestników przy założeniu, że w każdym roku realizacji Programu zostanie zrealizowana co najmniej 1 forma wsparcia	MGOPS, GKRPA, placówki oświatowe	lata 2022-2024

Cel szczegółowy 3: Zapewnienie kompleksowej pomocy członkom rodzin, w których występuje przemoc:

Działanie	Wskaźnik realizacji	Realizator	Termin realizacji
Prowadzenie procedury "Niebieskie Karty"	liczba rozpoczętych procedur, liczba zakończonych procedur	ZI	2022-2024
Praca asystenta rodziny z rodzicami mająca na celu wzmacnianie ich kompetencji opiekuńczych i wychowawczych	liczba rodzin pozostających we współpracy z asystentem rodziny	MGOPS	2022-2024
Praca socjalna z rodzinami znajdującymi się w kryzysie, w których występuje zjawisko przemocy	liczba osób, którym udzielono wsparcia w postaci pracy socjalnej	MGOPS	2022-2024
Finasowanie porad dla osób uwięzionych w przemoc domową	liczba i rodzaj przeprowadzonych inicjatyw	MGOPS, NGZOZ	2022-2024
Udzielanie doraźnego schronienia ofiarom przemocy w razie zaistnienia takiej potrzeby	liczba osób skierowanych do mieszkania całodobowego pobytu lub innej placówki z uwagi na przemoc	MGOPS we współpracy z placówkami udzielającymi schronienia	2022-2024 na bieżąco, w ramach zidentyfikowanych potrzeb
Motywowanie osób podejrzanych o stosowanie przemocy do skorzystania z porady psychologa oraz do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym	liczba osób, które rozpoczęły udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	ZI, MGOPS	2022-2024
Funkcjonowanie telefonu zaufania	liczba udzielonych porad	MGOPS	2022-2024

V BENEFICJENCI PROGRAMU

Odbiorcami wszelkich działań zaplanowanych do realizacji w ramach niniejszego Programu są ofiary i sprawcy przemocy w rodzinie, świadkowie przemocy w rodzinie, osoby zawodowo zajmujące się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz społeczność lokalna.

VI FINANSOWANIE PROGRAMU

Finansowanie " Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Brzostek na lata 2022 – 2024 " odbywać się będzie przede wszystkim w ramach środków ujętych w budżecie Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brzostku oraz środków będących w dyspozycji współrealizatorów Programu.

VII MONITORING, EWALUACJA I SPRAWOZDAWCZOŚĆ PROGRAMU

W ramach prowadzonego monitoringu Programu jego koordynator, tj. Miejsko- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzostku będzie weryfikował zgodność realizowanych działań z założeniami w nim zawartymi.

Monitoring Programu będzie prowadzony w oparciu o sprawozdawczość podmiotów realizujących Program poprzez zbieranie danych dotyczących zrealizowanych w ramach Programu działań, przy uwzględnieniu założonych wskaźników.

Sprawozdanie z realizacji Programu za danym rok będzie przedkładane przez Kierownika MGOPS w Brzostku Radzie Miejskiej w Brzostku w terminie do 30 czerwca roku następnego.

Ewaluacja Programu (ewaluacja ex post) zostanie dokonana po zakończeniu jego realizacji na podstawie m.in. danych pozyskanych od współrealizatorów Programu. Pozwoli ona zbadać, czy działania zaplanowane w ramach Programu zaspokoily potrzeby jego odbiorców, oraz czy nastąpiło pogłębienie wiedzy lokalnej społeczności nt. przemocy w rodzinie.

VIII PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

1. Pogłębienie wiedzy społeczności lokalnej nt. przemocy domowej.
2. Zwiększenie kompetencji osób zajmujących się problemem przemocy w rodzinie.
3. Budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
4. Wzrost liczby osób doświadczających przemocy, które uzyskają pomoc.